

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з перасылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к. на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошнія старонкі па 20 кап. за лінейку малымі літарамі. Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланыя ў рэдакцыю, павінны быць чытальна напісаныя с праўдзівай фаміліяй і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ надпісаць прозьвішча разам з фаміліяй, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакцыі. Рукапісы аўтарам не вертаюцца назад.

Год VII.

14 сьнежня 1912 г.

№. 49—50.

3 Расей.

Выбары ў Думу крыху разварушылі расейскае грамадзянства. Сон, каторы скрозь запанаваў пасля 1905 году, ўжо канчаецца. І вось у Думе замест правых бачым багата селян, каторыя дома прыкідываліся паслушнымі сваім правым камандзірам, а ў Пецярбурзі, дзе нікога баяцца ня трэба, пачалі сьмеда барацьба карысь селян і пакінулі сяброўства с правымі ды нацыяналістамі.

Нешта неспадзеванае, але так сама вельмі цікавае прылучылася і між духоўнымі. Не раз пісалася ў газэтах, дый у „Нашай Ніве“ аб царыцкім манаху Іліодоры, каторы калісь падбіваў народ на пагромы, пасля пачаў сварыцца з ўласцамі, ды ўрэшці быў выслан на пакуту ў флорышчэву пустыню. Гэтымі днямі Іліодор напісаў да Сьніводу пісьмо, ў каторым адрэкаецца ад праваслаўнай веры. У пісьме ён каецца за свае даўнейшыя грахі перад народам, каецца ў пагромнай рабоце, выказвае свой вялікі жал, што лазаў і ганьбіў вядомага расейскага пісьменьніка Льва Толстага, ды просіць жыдоў дараваць яму ўсё благое, што ён ім зрабіў.

Вышшы манах рвецца да новаго жыцця. У ім загаварыло сумленьне, бо нельга верыць у Бога і поруч з гэтым крыўдзіць людзей. Толькі цяпер Іліодор пазнаў гэту вялікую праўду і пакаўся.

Неспакойна ізноў на унівэрсытэтах. Цяперашні міністр народнай прасьветы стаў змяняць усё тое, чаго моладзь даўно дабівалася і ўрэшці дастала. З гэтай прычыны ў Пецярбурзі і Маскве адбываюцца сходкі і студэнты хочуць рабіць ізноў забастоўкі. Шмат каго за гэта ўжо пакаралі.

3 заграіцы.

Як ведама, паслы Турцыі, Баўгарыі, Сэрбіі, Чорнагорыі і Грэцыі, зьехаліся ўсе ў Лондон, сталіцу Англіі, каб згаварыцца аб згодзе. Але

перэгаворы ідуць туга. Турэцкія паслы казалі, што грэкі не перасталі ваеваць, а для таго яны не прыймаюць да перэгаворуў грэцкіх паслоў. Тагды паслы балканскіх гасударств атказалі, што яны ня хочуць перэгаварываць бяз грэкоў. Туркі тэлеграфавалі ў Канстантынопаль: «што рабіць!»

Тымчасам Туркі хочуць пакуль мір, каб Баўгары прапусьцілі ў Адрыянопаль харчоў, а то тамь турэцкае войска гатова з голаду здацца. Рэч зразумелая, што балканскім гасударствам німа выгоды карміць ворага, ім выгадней, каб тые з голаду здаліся.

Сэрбія хочэ прылучыць да сябе турэцкую правінцыю Албанію, што ляжыць на берагу мора, тагды Сэрбія моцна падымецца. Але Аўстрыя і Немцы усё сваё войска трымаюць на гатові, на ваенным палажэньні, каб угрозай недапусьціць туды Сэрбію, а самім захапіць Албанію. Так, што ў Эўропе цяпер якбы насыпаны кучы пораху, і ад адной іскры можа узняцца вайна. Ды ешчэ як Баўгары возьмуць Канстантынопаль, тагды вялікіе эўропэйскіе гасударствы могуць не падзяліцца кавалкамі Турцыі і схаяцца між сабой біцца.

За родную мову.

Настаў час, калі беларусы павінны даць ясны і цьвёрды атказ на пытаньне: у якой мове хочучы яны маліцца Богу і вучыцца ў школе сваёй веры. Ад таго, які будзе гэты атказ, можа залежаць будучына нашага народу. Разважна і асьцярожна трэба прыступацца да яго: адзін фальшывы крок—гэта сьмерць для ўсёе справы. Два нацыяналізмы—расейскі і польскі—напружаюць усё сваё сілы каб, ні ў школе, ні ў цэркві ды ў касцёлі беларус ня вызваліўся с пад панаваньня чужой мовы. Асабліва ідзе між імі змаганьне за каталікоў.

Больш паўсотні гадоў таму назад цар Мікалай I (у 1839 гаду) загадаў, каб у касцёлі малітвы і казаньня для беларусоў гаварылі па

польску. Забараняючы ужываць беларускай мовы, каторая панавала ў уніяцкай цэркві, урад маніўся гэтак адбіць ахвоту уніятоў насіла скасаньня Уніі перахадзіць у каталіцтва. С таго часу да нашых дзён мы ня чуем у касцёлі іншай мовы апроча польскай. Народ прывык да яе і думае, што іншай ня можа і не павінна быць. Польская мова зрабілася бытцым сьвятой мовай. Жаданьне змяніць яе цёмныя людзі лічаць нарушэньнем самой веры каталіцкай.

З справай мовы ў касцёлі моцна звязана другая справа: ў якой мове дзеці нашы павінны вучыцца ў школе сваёй рэлігіі. Яны зусім зліваюцца. Як маліцца, так і вучыцца беларус-каталік хочэ толькі на польску.

Усё гэта зрабіла тая палітыка, каторая беларусоў за асобны народ лічыць не хацела і ня хочэ. Калі ты каталік,—значыць, ты паляк; калі праваслаўны,—значыць, рускі. Гэтак мы чулі праз дзесяткі гадоў: гэтак дзялілі наш сучасны народ на „рускіх“ і „палякоў“ і забівалі сьведомасьць, што і праваслаўны і каталік-беларус—браты родныя, сыны адной Маткі—Зямлі Беларускай.

Але поруч з гэтым рабілася і другая блаяя работа: народ каторы мову зусюль выгналі, на каторы глядзеў с пагардай і пан-паляк і чыноўнік-расеец, навучыўся сам думаць аб сабе, як аб нейкім ніжэйшым стварэньні. У ім забілі чалавека; астаўся «просты», цёмны „тутэйшы“ мужык...

Такі сьлед пакінула ў душы беларуса пагарда яго мовы там, дзе, здаецца, ўсе людзі, ўсе нацыі, ўсе мовы—роўныя: ў доме Божым.

Цяпер, калі збудзіўся ад сну стацетнаго беларус, калі зразумеў, хто ён такі, калі захацеў звацца чалавекам, як другіе,—ён жадае пашаны да ўсяго, с чым звязана душа і ўсе думкі яго ад вякоў, да «простаі» мовы сваёй. Яна ўжо ня «простая» для яго: яна родная, беларуская,—яна роўна казённай расейскай і панскай-польскай гутарцы. І ў нацыянальным адраджэньні беларусоў ёсьць вялікі крок уні-

род—да сусьветнай культуры і поступу: мільёны безпраўных, цёмных і безгалосых рабоў-мужыкоў робяцца людзьмі і сьвядомымі грамадзянамі.

На гэтай дарозі ляжыць вялікая завала: як расейская так і польская нацыянальная палітыка, каторая, як і даўней, не прызнае нацыянальных правоў беларусоў. Яна не прызнае сьвятаго права кожнаго чалавека маліцца і вучыцца ў матчынай мове. Яна аткідае ўсе доводы розуму і навукі, забывае аб глаўных вымагаьнях пэдагогікі не калечыць душы дзяцей.

Апошнімі часамі, пад націскам расейскаго нацыяналізму урад заняўся думкай абрусеньня ня толькі праваслаўных беларусоў, але і каталікоў. Дзеця гэтаго спэрша маніліся выжэнуць с касцёла польскую мову і замяніць яе расейскай. Гэтаго дабіваўся нябожчык П. А. Столыпін. Але народ пачаў скрозь казаць, што расейскай мовы ня хочэ, і, каб яе не ўвалі проці жаданьня, беларусы-каталікі сталі адрэкацца ад беларушчыны ды заяўляць, што яны палякі. Поруч з гэтым Папэж абвесьціў, што беларусы маюць права маліцца і слухаць казаньня замест на польску—у сваёй роднай беларускай мове, але не ў расейскай. Тады расейскіе нацыяналісты пакінулі касцёл і заявілі, што ніхай беларусы моляцца, як раней, на польску, абы толькі не на беларуску.

Цяпер ізноў пачалася работа над тым, каб завясьці навуку рэлігіі для беларусоў-каталікоў на расейску. Ня глядзячы на тое, што народ гэтаго ня хочэ, што закон аб агульным навучаньні, каторы гэта заводзіў, Гасударствены Савет аткінуў, што ўрэшці, Маніфэст 17 апрэля 1905 году ясна кажэ, што дзеці ў школах павінны вучыцца сваёй рэлігіі ў роднай мове,—міністр народнай прасьветы выдаў цыркуляр, каб беларускіх дзяцей вучылі ня ў роднай беларускай мове, а па расейску.

Ня будзем казаць аб тым, што такі цыркуляр нарушае прыроднае право беларусоў, што ён нярэчыць

Снатворны мак.

(Сцэна для дзіцячых тэатроў).

Пасьвячаю гэту сваю працу вясковым дзесям Слонімскага павету.
Аўтор.

Асобы: Снатворны Мак; Царыца Рожа; Лесная кветка-Званочэк; Дзед-лесавік; Мурашка-працоўніца; Разэда-жэбракка; Асва; Пчэла; Мятлік; Скакунец—(стрэкоза); Хлопчыкі: Цыпрыянка і Гарасімка.

Сцэна I.

Адбываецца ўсё гэта ў садку, абгароджэным тынам, пасярэдзіне садка роўненькі пляц, высыпаны жоўтым пяском; кругом пляцу грады с кветкамі. У тыне, перад публікай, перэлаз, а з боку яго дзьверцы, каторыя выходзяць на вуліцу. Ад дзьвярэй у садок ідзе вузенькая сьцэжэчка. Мак у чыновым адзеньню стаіць на градзе з леваго боку.

Мак (Падняўшы вочы ў верх з вялікім чучыцём гаворыць сам сабе).—Як сягоньня ласкава сьвеціць сонейка! Люблю я яго залацістыя, цёплыя праменьня. Гэтыя праменьня даюць мне радасьць ды сілу. Сонейка усіх нас гадуе: кветачкі яно адздваецца ў харошэнькіе ды багатыя апараты; пташэчак і мурашчэк корміць смачнаю страваю; дрэвам дае салодкі сок і акрывае іх густым, ды зялёным лісьцём. Вяліка слава

яму!.. Весна гэта наша вяліка сьвята. Сягоньня ў часць вясны я зраблю ў сябе вечарынку. Паскідваю кветкі, мурашэк, хлопчыкоў: ніхай усе разам павеселяцца.—(Мак сьходзіць з грады; бярэ [венік і пачынае чысьціць сьцежкі. Нешта стукіць у дзьверы. Мак атчыняе, уходзіць Званочэк].

Мак—Званочэк.

Званочэк. Пахвалёны табе снатворны мак! Мак. Навекі. Куды цябе Бог нясе, Званочэк? Званочэк. З лесу прыйшоў да цябе ў садок, шаноўны маку. У нас у лесі цяпер надта страшна, ды сумна: адны совы крычаць, ды ваўкі выюць.

Мак. А чаму-ж ты, дабрадзею, не распацешыш лесу сваім вясёлым галаском? Засьпеваў-бы там песенью якую ці што...

Званочэк. Ня йдуць мне на думку песні, паночку. У мяне на сэрцы ляжыць вялікі смутак.

Мак. С чаго-ж ён узьўся? Ці ня скрыўдзіў хто цябе там у лесі?

Званочэк. Але, паночку, мяне вельмі моцна крыўдзіць у лесі касавокі зайчык.

Мак. Ну, калы як гэта было...

Званочэк. Ось паслухайце, паночку... Жыў я ў лесі пад зялёнымі кусяцкамі са сваімі трыма братамі. Добра нам тамака жылося: у ночы мы сабе спалі на мяккіх падушках, а у дзень цешыліся сонейкам, купаючыся ў цёплым яго залатых праменьнях. А як сонейка хавалося за горы і на зямлю спускаўся сьвяты вечэр, да нас прыходзіў дзядуля,—Лесавік і шэптаў

нам сваё цікавыя казкі. От раз да нас пад кусток забраўся касавокі зайчык; абнюхаў нас сваёй пычкаю, а потым без усякае прычыны—гым!.. пазрыўся голаваты ў маіх брацікоў і пабег сабе, як шалёны ў цемру густога гаю... С таго часу, як прылучылося гэтае нешчасьце, я не магу жыць у лесі: надта мне ўжо шкада сваіх баацейкоў (Званочэк плача).

Мак. Не плач, дзецючок, сьлязьмі бядзе-гору не паможэш. Аставайся жыць у мяне ў садку.

Званочэк. Дзякую вяльможны маку, за добрае слова і ласкавы прытулак (Нізка кланяецца. Нешта стукіць у дзьверы. Званочэк атчыняе. Уходзіць Рожа).

Мак—Званочэк—Рожа.

Рожа. Пахвалёны табе снатворны мак! Як жывеш сусед?

Мак. Дзякуй Богу, жыю сабе без бяды, ды напасці... Надта рад цябе бачыць Рожа пахучая!

Рожа. (Аглядаючы Мак). Але, які ты стаў важны ды статны, як той кароль.

Мак. Гдзе-ж там... Лепшай адзежы як у цябе, суседка, ніўкога німа. Ты першая паміж нас па багацтву свайго ўбору. І калі я—кароль, ты, суседка, праўдзівая царыца!...

Рожа. Дзякуй табе за добрае слова.

Мак. Як маешся, суседка?

Рожа. Па праўдзі сказаці, грэх Бога гнявіць, жывецца вясёла і шчасліва, але чуо сэрцам што шчасьце маё працягнецца ня доўга.

аснаўной думцы Маніфесту 17 апрэля 1905 году. Гэта разумеюць і тые, што яго пісалі. Мы пакажам толькі, што палітыка расейскага нацыяналізму заганяе нас сілком у рукі палікаў.

З навукай рэлігіі прылучаецца якраз тое, што і з думкай завясыці расейскую мову ў касцелі. Як тады беларусы палымі грамадамі пераходзілі ў «палікі», так робіцца і цяпер. Польскія нацыяналісты клічуць усіх беларусоў-каталікоў, якія хочуць вучыць дзяцей рэлігіі па польску, каб запісваліся палікамі, «хаця па польску яшчэ не навучыліся». Ідзе шырокая агітацыя, і народ слухае яе: ядывая перамена ў касцелі ў навуцы рэлігіі, на якую ён гатовы прыстаць. Гэта заведзены не беларускай мовы, а як урад гэтага не дапускае, дык беларусы крэпка дэргаюцца польскай мовы і каб вызваліцца ад расейшчыны ў рэлігіі, записваюцца сябе ў палікі.

Гэтак творыцца грунт дзеля раздзелу беларусоў на расейцоў і палікоў да канца, гэтак вядзецца работа, каб знішчыць да звання імя беларусоў.

Кожны беларус павінен падняць свой голас і сьмела дамагацца роднай мовы ў касцелі і школе. Цьвёрда мы пойдзем па гэтай дарозі і будзем працаваць, не пакладаючы рук, каб дабіцца таго, на што маеце ўсе людзі і боскія правы: дабіцца, каб навука рэлігіі ў школе і ў доме Божым для нас, беларусоў была па-беларуску.

Кожны, чым дуж, віхай паддзякаваць гэтае жадаванне. За намі — праўда і право.

Шляхам прауды.

У адным мейсцы сьвятога пісання сказана: «Царства нябеснае належыць да тых, якія нахрыпаюць яго», — гэта значыць: усяго чалавек павінен дабівацца сілай і праўдай, — ня сілай кулака, але сілай духа.

Па праўдзі і справядлівасці нам беларусам належыцца на нашай зямлі, у нашым краі роўныя правы з другімі нацыямі, але мы іх не маем: ні ў грамадзянскім жыцці, ні ў царкве, ні ў касцелі, ні ў школе. Па гэтай жа справядлівасці і праўдзе наш селянскі-беларускі народ павінен мець людзіныя правы, правы чалавека роўнага ўсім людзям, але яго не маюць.

Чаму? Ёсць на гэта дзве прычыны. Першая — у нас самых, другая — незалежная ад нас.

Першая прычына тая, што беларускі народ — гэта селяне, якія яшчэ не акрэпілі ў сваім чалавечым гонары і гонары грамадзяніна. Сярод нашых беларусоў многа яшчэ нявольніцкага-рабскага, многа яшчэ

«прыгоннай палітыкі», якая няўмольна праўдзіва і аткрыта бараніць сваёй справы. Здабыць можна што хочеш толькі сілай і праўдай: не тулячыся, не падлізваючыся, не ўдаючы таго, чаго ў душы німа.

Ці мала паміж нас ёсць такіх, якія каб прыпадабца дужэйшаму, карацця, падлізваюцца, ім, а то за хабар, або пачастунак, запрадаюць сваю душу, запрадаюць свайго брата, сваю народную справу. Не мала ёсць і такіх, якія вераць у душы, што ўсё благое, што наш народ цяпер перажывае, ня вечна і што ўсё гэта перамяніцца і пераменіцца, калі толькі шчыра будзем працаваць; а аднак нямаючы ахвоты ахвотна і гатай сваёй праўдай: баюцца шчыра і аткрыта выступіць. Думаюць, што іх, калі яны будуць стаць на старане праўды і народнай справы, з'ядуць. Дарэмнае страхі! Калі каму павінна быць страшна, то тым, якія супроць Бога, людзкім і прыродным правам пазбаўляюць нас нашых людзіных правоў дзеля сваёй кар'еры.

Другая прычына складалася праз доўгія стагоддзі і ня толькі ў нашым краі, але на ўсім сьвеце яна тая-ж самая. Гэта розніца інтэлекту дужых і слабых, багатых і бедных. Іншая палітыка багачоў, іншая — гараднікоў.

Дзеля гэтага беларускі рух — гэта ня толькі рух нацыянальны, але гэта рух за лепшую долю нашага селянскага народу. Мы ўжо тлумачылі ў «Нашай Ніве» акая розніца нацыяналізму пануючага і паднявольнага; першы стараецца захаваць сваё панаванне, другі дабіваецца чалавечых правоў для безпраўных. Не мала жыве яшчэ людзей, якія памятаюць часы прыгону, а з апісання і апавядання мы ўсе ведаем, што селяне, мужыкі былі тады ў поўнай няволі, ня мелі ні чалавечых, ні грамадзянскіх правоў. Усім справам гасударства і краёў кіравалі дваране, шляхта і кіравалі так, каб самім было добра.

Мінуўшае дзевятнастае стагоддзе ва ўсёй Еўропе было часам «прабуждзеньня» паднявольнага народу, які ішоў дабіваць сабе чалавечыя правы і голас у кіраванні гасударственымі і краёвымі справамі. І ўсюды, дзе толькі народ дабываў сабе гэтыя правы, яму становілася лягчэй жыць, бо мог бараніцца ад крывды. Здабыліся гэтыя правы ня лёгка: многа треба было сіл, многа мучэнікоў...

І наша лепшая доля ў будучыне залежыць ад здабыцця правоў для свайго народу, сваёй мовы, а ісці на гэту здабычу мы павінны аткрыта, сьмела, не хаваючыся, не тулячыся.

В-т.

3 Беларусі і Літвы.

Мінск. Адбылася рэвізія спраў мінскай мешчанскай управы, зробленая сваёй рэвізійнай камісіяй. Рэвізія цягнулася... 4 гады. Усё знайшлі «у іспраўнасці». Пасля галаваломнай рэвізіі ў прэсідэнтскай управы, адбыўся банкет. Рэвізавалі бутэлькі.

На 1 сьнежня назначаны выбары ў мешчанскую управу. На горады былі раскленыя абвесткі, а ў сьлед дзве нейкіх хуліганоў арыштавалі гэтыя абвесткі. Відаць некаму патраба было, каб аб выбарах ня ведалі шырокія кругі мешчанства. Увесь гэты месяц «спіртусавалі» пасутныя арганізатары мешчанскіх выбаршчыкоў — мешчан-слабады Сярэбранкі.

Адным словам амерыканскія выбары!

У пачатках лютага 1913 году мае адбыцца зьезд прадстаўніцтваў духавенства ўсёй мінскай эпархіі ў архірэіскай доме, як кажучы дзеля таго, каб даць духавенству асабістыя паказы па часці «палітыкі».

Ходзяць чуткі, што на час выбараў у гарадскую Думу неафіцыйная штаб-квартира, для кіравання выбарамі, будзе ў кватэры адваката Ян-го. У гэтай кватэры будзе рабіцца ўсё каб адстаяць панска-старадумскую партыю і каб праваліць дэмакратычныя групы. У афіцыйным жа выбарным камітэце паны-старадумцы будуць удаваць, што яны ідуць рука ў руку з дэмакратамі, баламучачы гэтакі парадкам, як і ў 1909 гаду, найбольш праймаючы часці выбаршчыкоў. Што датычы чорнасоценнага выбарнага камітэта, пад неаўным кірункам архірэіскага двара, то яго работа такжэ выявіцца, разам з пачынаньнем, са староніц «Мінскага Русск». Слова, калі толькі гэтай газэце пасыпаць грошы, на сала, на 1913 год.

На Камароўцы, у кватэры акцыянага падпіска С-кі, выкрылі дробначыноўніцкую карцярню, дзе панавалі 20 чысла абыгрывалі да нігі. Захвалілі 18 чалавек. Напісалі пратакол.

Пакуль што ня выявіўся «курс» еп. Мітрофана. Прымаючы ў сябе духавенства еп. Мітрофан сказаў у прамове: «треба служыць усімі сіламі царквы і толькі ёй, хто-ж ня будзе гэтага выпяўняць, той будзе мною безжаласна атэсчэнь». Свяшчэннікі недаўмеваюць з прычыны гэтай вельмі туманнай «дэкларацыі», нічога не выяўляючай, але ўсё-ж такія грозачай. У палітыку, пакуль што, дыплёматычны Мітрофан, верны загадам зверху, ня дозе і з дзельцамі газэты «Помэр-Шофэр» трымацца дэлікатна, але сцудзена.

Мікола Камароўскі.

Вільня. 6 сьнежня адбылося ўстаноўчае (учраджальнае) сабрацьне «Віленскага Таварыства паўмогі хатняму рамеслу і народнаму штуркарству». Новае таварыства мае на мэці памагаць развіццю промыслоў якія ёсць у нашым краі, а гэтак сама не даць замерці тым промыслам якія ёсць яшчэ. На сабраньні А. Уласоў расказаў былым на сабраньні аб мейсцовым хатнім рамесле, дзе што вырабляецца. Відомы працаўнік па коопэрацыі інж. Шкленнік, высьветліў, што хатняе рамесло можа развівацца толькі тады, калі будуць хаўрусы паміж рамеснікамі. На запусці Таварыства маніцца ўстроіць выстаўку народнага штуркарства (іскусства) у Вільні.

У сябры (члены) гэтага таварыства можна запісвацца ў рэдакцыі «Нашай Нівы» (Завальная 7), у штуркмайстра (художніка) Рыбакова (Завальная 21), у штуркмайстра Ф. Рушчыца (Зарэчная 24), у П. Місуна (Зямельны банк, касса Псковскай губ.).

Віленскі ваенна-акружны суд на вьезднай сесіі ў Двінску праглядаў справу арэштантаў Маркова і Гедра, абвінавачаных у тым, што яны забілі турэмнага надзірацеля. Абодвы абвінавачаныя прыгавораны на кару сьмерці.

Нідаўна акалоданы надзірацель Гоц незаконна затрымаў двараніна Адамовіча і даставіў яго ў сыскное аддзяленьне. Тут агент Супко і гарадавы Малюшкевіч пачалі біць арэштантаваго. Адамовіча гэтак збілі, што ён сыйшоў з розуму. Па загаду губэрнскага праўленьня Гоц, Супко і Малюшкевіч уволюнены са службы і іх цягнуць над суд на угадоўнай справе.

Валожны. Віленскай губ. Ашм. пав. У гэтым мястэчку почту 2 сьнежня памёр тутэйшы доктар п. Фальскі. Нябошчыка треба адзначыць, як аднаго з найлепшых дактароў нашага краі. Быў ён чалавек вельмі добры, з адмысловай душой; памагаў бедным, чым толькі мог; а схварэлых не цягнуў поўрублёўкі, як гэта робяць часам другія дактары, а нават купляў ім за свае грошы лекарствы, на агул, дзяліўся усім тым, чым толькі мог. Хватыгу сваю не цянуў і да хворых ішоў калі-б яго не паклікалі. Любоў нашага народу да яго узрасла без граніц. Ён адрожніваў людзей: для яго ўсе былі роўны. Ён у іх толькі любіў чалавека. У Валожыне нябошчык пражыў толькі тры гады; у апошнія часы захварэў на плямісты тыфус, з якой хваробы і памёр у маладых гадах. Асталася жонка і дзіця. На труну нябошчыка тутэйшыя жыды і другія людзі усклалі вянкi. Але хоць і памёр ён, паміць аб ім у тутэйшым народзе жыве і жыць будзе, як аб чалавеку, зазну твой спатворны Мак, сьпяшылі мы з далёка стараны. Пахваліны табе, паночку!

Мак. Нашто ты, суседка, цемніш сваё жыццё цяжкімі думкамі. Акуль яны ўцябе бяруцца? Ружа. Гэты сумныя думкі я ўдыхаю ў сябе разам з пелатаю вясенніх дэён. Цяпер весна стаіць вельмі харошая: сонейка штодзень ласкава глядзіць з неба на зямлю і грэе яе сваімі цёплымі праменьнямі. Я расьцвіла і зрабілася пышнаю кветкаю. Над майей галавой ўюцца клубы пахнучаго водару. Людзі ня могуць нацешыцца маёю красою, нямогуць надыхацца майым водарам. Але як яны глядзяць на мяне, ды хваляць, я бачу у іх вачах воўчую прагавітасць. Мне так і здаецца, што вось хто-небудзь з іх выцягне руку і аткруціць мне галаву; тады й канец майму жыццю.

Мак. Праўда твая, пахучая Ружа, людзі не прыяцелі нашы; яны губяць нас без някаго жалю... Але ня будзем сягонья думаць аблагі; лепей паскачам, ды павесымся: сягонья ў мяне ў часць вясны вечарынка.

Ружа. Гэтаму я надта рада.

Мак. Званочэк, заві гасьцей сюды.

Званочэк. (Атчынае дзьверы і крычыць). Кветачкі пахучыя, матылі лятучыя, мурашкі паўзучыя і вухлопчыкі — малойчыкі — збірайцеся на вечарынку да шаноўнага пана мака!

Мак. Званочэк. Ружа, і Мурашка-працоўніца.

Мурашка. (упаўзаючы) Ці жыў — здароў чырвоны Мак?

Мак. Жывём; як васпаня гадуешся?

Мурашка. Нічога сабе, цягемся пакуль што па сьвеці... Прышла да цябе на скокі ды на сьпевы.

Мак Вельмі рад бачыць цябе на сваёй вечарынке. Толькі будзь ласкаў да мяне блізка не падпаўзай: бо вы, мурашкі, хоць і працаўнікі добрыя, алі падчас і кусацца можаце, як сабакі.

Мурашка. Ой, мой дабрадзею, каб гэтака думка і зашла мне ў галаву, то, даль-бо не маглабы споўніць, бо зубоў німа, усе ад старасці выкрышыліся (У старану, сама сабе). Але, каб мне удалося забіцца пад яго апратку, я так сьпекла-бы яму бакі, што ён памятаўбы да страшнаго суду. (Мурашка поўзае каля Ружы і моцна не кусае у нагу, Ружа адскаківае на адзін назе і крычыць).

Ты, што былі і Матыль са Скануном.

Матыль і Скануец (разам). Паклон табе спатворны Мак. З далёкіх палёў, ды з лясных лугоў ляцелі мы да цябе на вясёлу бясёду.

Мак. Шчасліў, што бачу вас на вечарынке. Як прыяцелі пажываеце?

Матыль і Скануец. З ранку да ночы летаем, атдухі не маем; сонечкам любуемся, з кветачкамі цалуемся... Ды схіліся, вяльможны пан Мак, мы цябе падалуемо.

Мак. Не магу, госяці дарагія, нахінуцца; надта спіна баліць.

Матыль і Скануец. А-ей, як жалё, што ня можам пацалавацца з табою, наш добры паночэ... (У старану кажучы самі сабе). От калі-б дабрацца да яго поўных чырвоных шчок, — выцягнулі-б з іх увесь сок. (Атходзяць у старонку).

Ты, што былі і Асва с Пчалаю.

Асва і Пчала. (Уходзяць разам, абняўшыся). На

застаў твой спатворны Мак, сьпяшылі мы з далёка стараны. Пахваліны табе, паночку!

Мак. Навекі... Надта рад, што бачу вас у вялікім прыяцельстве. Ці даўна зышліся?

Пчала. С першае вясны. У Асвы нехта спаліў хату з усім скарбам: яна з голаду ўмірала. Я зжалілася дада ей прытулак у сябе і вакарміла. С тае пары і прыяцельства завязалося. Цяпер мы ня можам адна без другога жыць.

Асва. (Сама сабе). Пакуль Пчала будзе карміць нішто не адыйду.

Мак. А дзе вы жывеце?

Пчала. У мяне ў вульлю. Робімо кожная па сабе, а ёмо умесці.

Асва. (Сама сабе). Твой салодкі мёд.

Мак. Хвалю вапу прыязні.

Асва і Пчала. (Разам). А пазволь, вяльможны Мак, завясыці прыяцельства с табою. Мы сядзем каля твайго вуха, ды засьпеваем табе сваю песьню. Ось гэтак: бз-бз бз!

Мак. (Затыкаючы вушы). Дзякую вам, прыяцелькі, віхай калі небудзь другім разам, а цяпер ня треба...

Асва. А шкада, што шаноўны Мак не дазваляе пацешыць сябе нашымі сьпевамі. (Сама сабе) Ой, з якой-бы я ахвотай запусціла ў яго шчокі сваё гострае жыгала!... (Асва і Пчала атходзяць).

Ты, што былі ды Разэда.

Разэда. Да ног тваіх кладу паклон, вяльможны Мак! От і я, нябога, прыйшла да цябе на званну вечарынку.

якіх рэдка можна спаткаць. Ніхай-жа яму будзе лёгкай магіла яго, ніхай яму сьняцца кветныя сады і з ім і краса народу.

Пятрукоў М.

м. Рудоміна, Віленск. губ. і пав. У воласьці сабралося 1246 руб. Некаторыя селяне хочуць залажыць банчок за гэтыя грошы. Але быўшы старшынёй Шчыгло кажа, што гэтыя 1246 руб. трэба вярнуць яму, бо быццам ён перадаў сваіх грошы. Шчыгло падаваў у везд, але везд не прымаў за ім гэтыя грошы. Казначэй завядаміў, што гэтыя 1246 рублёў належыць да немжанскага вобчэства. Сабраўся сход з 240 чалавек і паставіў гэтыя грошы адлучыць. Некаторыя хочуць залажыць банчок і прычысліць туды гэтыя грошы, але пісар і старшынёй не пушчаюць паставіўленьня сходу у жыццё.

Янка Немежскі.

Валонь, Ашмянск. пав. Рост шынкарсва у нашай старане дужа дрэва адбівацца на вясковым жыцці, а ешчэ горш губіць развіўшаяся у пасьледніе часы перагонка лякіроўкі. Атрымала яна паршэньства у мужыцкай хаці затое, што таней каштуе, чым казённая. Робяць яе з спіртавага лякеру, што ужываецца да малеванья. Дык можна падумаць якое дае здароўе, не адзін праз яе дастаў удушша і другія хваробы. А колькі бывае пажароў і сьмертных выпадкоў? У апошнія часы у акалічных бёсках адзін чалавек накіштаваўшыся лякіроўкі памёр, а другога чуць адратавалі. Відзячы, колькі шкоды робіць «лякіроўка» на здароўе, чаму наш селянін не адрачэцца яе, а болей і болей ужывае; — трудна і атказаць. Я думаю ўсяму гэтаму вінна наша беднота. Дык колькі не карай за яе і не вучы селяніна, што «лякіроўка» шкодна на здароўе нічога не паможае: будзе піць затым, што яна таней ад казёнай. Зьвясці гэта атруту можна хоба толькі так, каб законам было ўстаноўлена не выпушчаць у прадажу спіртавага лякеру непамешаўшага абрыдлівага такога.

П—кі.

Першаі, Мінск. пав. У газетах чытаем, што Міністэр скаргу вырабляе праект закону аб вылікай кары за шынкарства. Каб-жа гэта ды вышло скаргай і Бог даў ды і памагло, а то у нас скрозь разьвілася столькі шынкароў—бадай ці ня ў кожнай хаці. Праўда да нас ездзіць частавата акцызнік, ёсьць ураднік і стражнік, зроблены ім ешчэ два пашчыцелі «народнай цывярозасьці» — старшынёй і з двара падлоўчы. Пугачэўскі, але возу ходу німа: шынкары растуць, як грыбы. Даўней гэтым займаліся толькі жыды, а цяпер і селяне трымаюць «гарэлку трымаць карысна, кожную нядзелю рубля заробіш» так цяпер гавораць селяне. Дык хочэцца

спытаць: калі вы шынкары заробіце рубля баручы 10 грош на бутэльцы, дык колькі трацяць тые, што пьюць плацачы і вам і ў казну? А яблачкі з гэтага растуць такія: старыя напіўшыся дзяруцца са сваёй сямьёй, так, што пасьля аж у акружны суд ходзяць; а маладыя сабраўшыся п'янай ватагай шчэ паюць адзін другою галовы. Затое газэты на ўсю воласьць ніхто не атрымлівае, а летась вучыцель стаў прасіць грошы на народную бібліотэку, дык атказалі, ён нам барышу ніколі не ставіць, зашто-ж яму даваць грошы? (Пасьля нека далі 18 руб.) Дык каб-жа вялікая кара за шынкарства і кара на тых, хто паставіўлены глядзець за гэтым, звела хоць трохі гэта грамадскую згубу.

Гудоў с чатыры у нас памёр вуралнік Клімовіч; уміраючы папрасіў сваіх, каб яму па сьмерці ўзлажылі яму любімыя парэччэнак і запаты зэгарак з такім-жэ ланцужком. Цяпер гэта нехта прыномніў, адкапаў магіду і ўсё гэта забраў. Прыезджалі і ўласці, але нікога не дапыталі.

Першыіскі

ф. Юзефіно, Мінск. губ. і пав. 12 лістапада тут было вось якое здарэньне. Кабета тутэйшага гаспадара Д. пакінула дзіця адно у лютцы, а сама выйшла на двор да работы. Раптам напад на дзіця кот і загрыз дзяўчынку каторая мела ўжо поўгада. Параніў усе цела. Як вярнулася матка у хату, убачыўшы скрываўленае дзіця яна абамлела, павалілася на зямлю і страціла прытомнасьць. Аднак скоро ўвайшлі у хату людзі і адратавалі кабечіну, а дзіцяці зробілі трынку і сьпеваючы вечны адпачынак пахавалі на могілках.

А. с. Прудоў.

Волна, Гродз. губ. Нідаўна быў тут пажар. Згарэлі два гумны і хлёў. Прычына невядомая, але думаюць, што нехта падпаліў, бо гаспадара не было ў дома і загарэлася а 5 гадз. вечэра.

А.

Брэст-Літоўск, Гродз. губ. У Брэст-Літоўску арэштавалі аўстрыяцкага падпалкоўніка генеральнага штабу, па падазрэньню у тым, што ён агледаў пагранічныя меіцы дзе стаіць расейскае войска. У двайных халевых боту яго знайшлі планы крапасьці у Брэст-Літоўску і ўсяго польскага краю. Арэштаванага атправілі пад сільным канвоем у Варшаву.

м. Супрасль, Гродз. губ. Беластоцк. пав. У прошлым месяцы, кастрычніку, цяжка быў падстрэліўшыся пачтовы чыноўнік. Куля перайшла праз грудзі на выхад, кала леваго плеча. Лежаў доўга, але цяпер ужо выздаравеў і ізноў працуе на пачці да сьнежня, а пасьля перамесцяць яго у Беласток. Стрэляўся з тэй прычыны, што начальнік быў вельмі бліжэй.

— У месяцы лістападз забілі аднаго чалавека з м. Супрасля. Ехаў ён з Беластоку вечэрам, на дарозе сустрапіўся з селянінамі з в. Новадворнае, нешта паспрагаўся, не хацелі паць дарогі, ці што, — сперша біліся пугамі, а пасьля адзін схваціў клямён і гэтак пачаставаў, што той і на меіцы сёў. Прывезлі чуць жывога і ўжо мала пажыў, усяго 14 гадзін, і сканаў. Тых селян злавлілі і відзёцца сьледства да суда.

— Цяпер у нас у Супраслі у нядзелю і у сьвята і у суботніе вечары пазачыняюць усе піўныя і маінаполька, а калі хто прадасць тайком і зловіць, то па 50 рублёў ад пляшкі штрафу назначава.

— 18 лістапада за Супраслем на сенажаціх нехта падпаліў 4 аброгі (стагі) сена і згарэлі, а адзін у рэчку ўкінены. От якія людзі ёсьць: перш на перш судзіцца за якія глупствы, а пасьля адзін другому помству робяць, страх думаць і пісаць аб такіх людзях.

В. Студзінкі, Гродз. губ. Сакольск. пав. Пасьля пажару тутэйшыя селяне абдуваваліся на нова, хто дрэўляныя хаты паставіў, а хто с пяску і вапны. Хат с пяску і вапны паставілі тры і адзін хлёў. Некаторыя ўкладалі каменныя у пясак і вапну, але гэта аказалася не надта добра, бо камень нацягвае вільгаць і паче у сыяне і сыяна у муку разсыпаецца, каторыя ўкладалі груз, дахоўку пабітую, то надта добра і трывала. Той селянін, што пабудоваў хлёў, то ставіў сам с сваёй дзяўчынаю у дваёх, толькі нанаў майстра вуліц паставіць. Я яму даваў календар «Нашай Нівы» 1911 г. і ён будоваў сам з рад Аношкі. У тых, што наймалі майстароў хаты будавалі, саўсім не так добра выйшла і майстры дорага ўзялі; адзін селянін казаў мне, што на гарэлку для майстра пайшло 25 рублёў за лета, пакуль паставіў хату, апрача ўсяго.

Ю. Мануэвіч.

В. Гарошкава, Могілёўск. губ. Гарэцк. пав. Тут было такое здарэньне. Селянін П. ні с таго, ні с сяго памёр. Палажылі у дамавіну, атпелі і аднясьлі на магільнік у глыбокую яму. Усе размыліся, асталіся у двух закапываць яго. Замітусілі лапаты і земля грозна загурчела па труне. Але труна заварушылася, быццам бы быў хто у ей жыць. Адзін с капачоў затросся ад страху, а потым, давай Бог ногі у вёску. Другі капаў быў сьмялей: «Не, сказаў ён, — варушыцца сабе і стукай, а цябе закапаю!» Праз гадзіну над ямай красавалася насып с крыжом у краю. Напэўне П. быў у летаргіі (такі сон), і ачнуўся у труне, але было позна, — цёмны чалавек закапаў жывога чалавека. Ці гэта казка?..

Саўна Каваль.

Туга на чужой старане*).

Ой саколка, ой галубка,
Не пытайся — не,
Што мне тошня, мая любка,
У гэтай старане...
Я ж зямліцу меў радную,
Быў слабодзен сам!
Ох, ці дню, ці начу
Я ўсё там, ды там!
Там лукнеш, у сарачным краю
Разлягнецца сьвет,
Тут гукаю, прымаўляю —
Адгалоску нет...
Там палосы сенажаці
Красны, як відзе;
Стануць птушкі прыпловаці
У сэрцы аж гудзе.
Там дзеўчаткі на вясоркі
Словескам радным
Кажуць казкі, прыгаворкі,
Душа ліпнець к ім.
Там дзеўчаты, маладзіцы —
Красен цвет-тымян;
Глянеш толькі ім у ачыцы,
Як ад мёду п'ян.
Там, як пташка на свабодзі
Я быў жыць прывык;
Не пытаўся «мала? годзе?»
Быў вясёл і дзік.
Як дубочек маладзенькі
Гібікі — проста віць,
З воч малаўка вылетае,
Кроў агнём кіпіць!
Ах! цяпер-жа, ой палеткі
Роднаго села,
Не пазналі б тае кветкі,
Што там зацвіла!
Паглядаю праз аконца, —
Чоран цэлы сьвет;
Усім людзям сьвеціць сонца,
Мне прасьветку нет.
Бо за мною, прадамною
Поўна Божых сёл;
Усе ў грамадзе, ды з раднёю,
Я адзін, як кол.
Адарвалі сьраціну ад сваёй зямлі!
Даўшы розум, хараміну,
Шчасьця не далі...

Я ня сьмею прытуліцца
Ні к яму, ні к ёй;
Хараміна — чужаціца
Розум — вораг мой.
Ад зарыцы, да зарыцы
Туга кроў мне пьёць,
Пялюць хлопцы, маладзіцы
Я — ня ўмею пець...
Бо пры долі родна маці
Мне ня пела дум;
У чыстым полі для дзіцяці
Граў мне ветру шум.
С шчэняткамі збегаў поле
Мілай старані; —

*) Да гэтаго верша В. Коротынскаго напісаў музыку селянін з новагрудзкага павяту Вінясь Клімовіч. Музыку В. Клімовіч пасьвячае п. Мотыньскаму «на памятку». Арыгінал верша і ноту знаходзіцца у рэдакцыі «Н. Н.».

Мак. Дзякую, пані, што не зганбавала маім зазнывам... Як жэ цябе Бог хавае?

Разэда. У бядзе, ды у горы, мой пане, пакутую ўсё сваё жыццё... Ось і цяпер Бог паслаў вельмі цёплую вясну; усюды напладзілася такая цыма рознае машкары, што ліку німа ей. І што-ж вы думаеце, ад гэтае праклітае погані мне жыццё не стала: яна зусім аблапошыла ўсю маю апратку, і цяпер я хаджу як жэбрачка якая.

Мак. Бачу, што адзеньне на табе не багата: але гэта, суседка, не вялікая беда: тваё баццё не ў адзеньню а ў пахучасьці, каторай заздросьцяць табе ўсе кветкі.

Разэда. (Крыўдуючы). Якая мне карысьць з гэтае пахучасьці! От калі-б у мяне былі харошыя опраткі, тагды-б я была шчасьліва!.

Мак. Што робіць, будзь задаволена, суседка, тым, што маеш.

Разэда. Дзякую пану за добрую парадку. (Сабе самой). От каб я дабралася да твае кудлатае галавы, добра палапошала-б кудлы. ((Разэда атходзіць у старану)).

Тые, што былі ды два хлопчыкі: Цыпрыянка і Гарасімка.

(Хлопчыкі. Уходзяць абняўшыся, агледаюць кветкі, а потым глядзяць на Мак і гавораць).

Цыпрыянка. Гля, які лапушсты Мак.

Гарасімка. Я і зухаваты!.

Цыпрыянка. Гарыць, як вогнішчэ.

Гарасімка. Як дасьне, галава будзе у яго з добры жбанок...

Цыпрыянка. Не, з гаршчок.

Гарасімка. А можа з бочку!..

Цыпрыянка і Гарасімка. (Разам). Кладзем табе, снатворны Мак, паклон да самае зямлі.

Мак. Надта рад бачыць вас на сваёй вечарыні. Вы здаецца жывеце тутакі мідалётка?

Цыпрыянка. Ось тутатка, зусім блізка.

Гарасімка. За тыночым гэтым, пане.

Мак. Ах, узнаю! Гэта вы тутакі што дзень ходзіце, ды прасоўываеце у садок, праз тынок рукі, каб што небудзь сарваць...

Цыпрыянка. Пільнуем твой садок, салодкі Мак.

Гарасімка. Даглядаем, каб якіе злодзеі цябе, паночку не абакралі...

Мак. Дзякую вам, хлопчыкі, за вашу суседзкую прыхільнасьць. Цяпер я буду з вашаго боку спакойны, а то я ўсё думаў, што вы хочэце мяне скрыўдзіць.

Цыпрыянка і Гарасімка. (Разам). Ніхай Бог крые... Ці-ж мы якіе шыбельнікі каб цябе скрыўдзілі.

Мак. Ну ну дай Божа, каб было гожа.

Цыпрыянка і Гарасімка. (Разам, самі сабе). От, як дасьпееш добра цябе, ягомасьць, устрахнём (Атходзяць у другі бок).

Усе тые што былі Мак у місачках гатовіць страву.

Разэда. Уміраю без вадзі; дайце піць...

Мурашка. Есці так хочэцца, што здаецца жгор-бы вадзьмедзя...

Асва. Глядзі, ягомасьць, каб не ўдавіўся...

Пчэла. Ой, есці хачу...

Разэда. Ой, піці хачу... Скакунец. Есці і піці хачу...

Мак. Я пачастую вас, панове, тымі стравамі, што вы любіце. (Раздае страву).

Мак. От табе пахуча Рожа, місачку вяснэня расы.

Для цябе, Разэда, жбаночак крынічнае вадзі. Мурашачку-працоўніу пачастую цукровым пясочкам.

Дзеся Пчалы, ды Асвы прызапасіў місачку мёду.

Матыля і Скакуна пачастую сокамі палявых кветак.

А вас, хлопчыкі, пачастую прошла годным-макам (Усе ядуць).

Мурашка. Панове, глядзіце не аб'едайцеся а то зараз будземо скакаці...

Асва. Хіба-ж мурашкі скачуць? Здаецца яны адно поўзаць умеюць...

Асва. Ах, ты цыганка задрыпаная! (Падбегай да Мурашкі і кусае яе у сьціну).

Мурашка. Ратуйце, разбойніца Асва кусаецца!.. (Паміж гэтай пачынаецца сварка ды разбой. Хлопчыкі бяжыць кулакамі, Пчэла з Асвою кусаецца; Скакунец гоніцца за матылём. Званочек старацца намірыць гэтых, але нічога ня можа зрабіць).

Мак. Панове, кіньце сьварку. Лепш павесілімсе ды паскачам... (Пачынае граць музыка. Усе скачуць і сьпеваюць: Гой мае прытанікі! (Банец першай сьцэны. Заслона).

Н. Лейно.

Не судила горка доля
Жити, як яни.

Ой ня будзе над радную,
Ды ня будзе нам,
Ці я дякую, ці начую
Там! ой там! ой там!..
Саколачка, галубачка!
Хочеш мне памоч?
Дай маё мне, дай сялочка,
Туга пойдзе проч..
Вінцэс Коротынскі,
10 студня 1864 г.

3 усіх старон.

— Следство аб убіцтве Столыпна. „Нов. Вр.“ паведамае, што сена-тар Шульгін закончыў следство аб убіцтве Столыпна і перадаў колькі таўстых томоў гэтай справы у першы дэпартамент сэнату.

— Напады і грабежы. Па веда-масьцях міністэрства ўнутраных спраў ад 1 студня 1907 году да 1 лістапада 1912 году зроблена 38,994 з аружжём напады, прычым забіта 1,719 чыноўных асоб і 5,997 прыватных. Зранена 2,499 чыноў-ных асоб і 5,777 прыватных. За першыя 10 месяцаў гэтага году бы-ло 2,148 нападоў на людзей.

— Мітынг работнікоў. На двух-ты-сячным мітынгу работнікоў у Пе-цербурзе на Васілеўскім востраве пастаноўлена выбраць упанамоч-чэных у раду аб страхаваньні ра-ботнікоў.

— У перадаборным прысутстве. У перадаборнае прысутство пададзён праект, каб павольшчыць чысло мітрополій у Расеі. Маюць засна-ваць новыя мітрополіі ў Вільні, Казані і дзеве мітрополій у Сібіры. Апрача таго правамі мітрапаліта будзе карыстацца экзарх Грузіі.

— Справа 86 канонероў. У маскоў-скім ваенным судзе закончылі пра-гляд справы 86 канонероў, каторыя адбываючы ўчэбны збор у сяле Паўлоўскім, не паслухалі загаду начальства ісці абедаць, бо ім на абед былі выданы сухары, а ня хлеб. 64 прысудзілі у ваенную турму на розныя сродкі, а рэшта апраўдалі.

— Студэнцкая сходна. У мінуўшую суботу раніцай да горнаго інсты-тута сцягнута было многа паліціі, каб недапусьціць сходкі студэнтоў на знак пратэсту проці выдаленьня 11 студэнтоў.

— Голад. Царыцынскае земскае сабраньне паставіла прасіць у правіцельства 1,200,000 рублёў на падмогу селянам уцяпеўшым ад неадароду. Выданыя 300,000 рублёў сабраньне прызнало саўсім малой сумай на тое, каб паратаваць гала-даючых селян.

— Непарадкі у духоўных школах. Апошнімі часамі пайшлі бунты у духоўных школах. Дзеля выясненьня прычын гэтых непарадкоў, а такжэ і тых спосабоў, пры помачы като-рых можна было-б звярнуць у нор-мальную калею жыццё духоўных школ, Сьвяцейшы сьніод назначыў пільныя рэвізіі духоўных школ. Сьніод назначыў рэвізію у чэрні-гоўскай, кіеўскай, астраханскай, смаленскай і інш. сямінарыях.

— Старасьвецкія пахаронныя урны. У радомскай губ. селянін з села Алексаво, нідалька рэкі Віслы, ка-паючы на сваім полі бульбу, знай-шоў дзеве старадаўныя урны (урны —гэта гліняныя гаршчкі у катор-ых хавалі попел па спаленых ня-бошчыках) с попелам і косткамі. Сперша селянін пачаў, што знай-шоў грошы і пачаў асыцярэжна выймаць з іх, што было. Але не знайшоўшы грошы разсердзіўся, пабіў іх і параскідаў чэрапкі. Шкада, што там не знайшлося сьвятлейшага чалавека каторы-бы вытлумачыў селяніну, гістарычнае значэньне гэтых урн і не захаваў іх у пэласці, каб перадаць дзе у які музей.

— Кара сьмерццю. У Кацерына-дары і сьнежня у мейсцовай турме павесілі чатырох людзей засуджэ-ных за разбоі.

— У Варшаві чакаюць жыдоўскіх

пагромоў. Апошнімі часамі польскіе нацыяналісты паднялі вялікі рух проці жыдоў і гэты рух ужо пачы-нае выяўляць сябе. У Варшаві разнішліся чуткі, што мае быць на першы дзень каляд жыдоўскі пагром. З гарадзкіх слабод жыды перэзэджаюць у сярэдзіну гораду. Дэпутатіа хадзіла да абэр-палі-цмейстра просячы, каб не дапусьціць да пагромоў. Работчы жыды арга-нізуюць самаабарону.

— Байот і дзеці. Варшаўскіх вучыў палякоў уцягваюць у про-ціжыдоўскае змаганьне і гэта дужа дрэнна адбываецца на школьным жыцці. Польскіх вучэнікоў-ляцей заклікаюць да байкоту жыдоў. Вучэнікі-палякі не размаўляюць з вучэнікамі-жыдамі. часта сварачца, трапляюцца бойкі.

— Дзікі самасуд. У вёсцы Пешэве, варанежскай губ. вядомы у вако-ліцы злодзей Суховідов, злоўлены на крадзежы, уцекаючы ад грамады селян, схаваўся у лязьню і стаў адтуль атэстрэлівацца. Селяне спа-чатку акружылі лязьню, скоро адыйшлі. Суховідов, пераконаны, што ўжо нікога німа выйшоў з лязьні і яго ў той час злавлілі. Зла-віўшы злодзее селяне ўстроілі над ім дзікі самасуд: паламалі рукі і ногі, выкалолі, вочы, парэзалі усё цела нажом і наастатак разбілі яму галаву.

— Сібірскі вэцэрнар. Адзін сібірскі купец атрыпаў у Семіпалацінск вялікае стада быкоў. Запрошэны для агляду скаціны вэцэрнар, Новіков, знайшоў у скаціны запаленьне лёгкіх і загадаў работнікам таго купца (самога купца не было), пабіць усю скаціну.

Работнікі прабавалі даводзіць, што быкі здаровы, прабавалі зьвертацца да паветоваго начальніка, але нічога не памагло: прышлось забіць 52 быкоў, вартых 2,100 рублёў. Да-велаўшыся аб гэтым купец ў той час тэлеграфавуў семіпалацінскаму гу-бэрнатару, каторы загадаў павето-ваму начальніку назначыць камісію для агляду забітай скаціны. Камісія прызнала скаціну саўсім здаровай.

— Манах Іліодар. Нідэўна манах Іліодар напісаў пісьмо, што ён не перэстаючы быць праваслаўным адрэкаецца ад сьніодальнай расей-скай цэркві. А цяпер яго пасыл-давалі у Царыцыні, абвешчаюць Сьніоду, што яны астаючыся пра-васлаўнымі, усёж-такі не прызнаюць уласці Сьніоду і пастаўленых ім епіскапоў і звярнуліся да грэцкаго патрыярха, каб прыслаў ім сьвя-шчэніка. Пад гэтай ваявай у Сьніод падпісалася 3,000 душ.

— Трывожныя азнакі. У Пецер-бурзе не перэстаюць атрымывацца усё новыя і новыя весткі аб тры-вожным палажэньні ўздоўж усход-на-кітайскай дарогі. Найсьлейшая процірасейская агітацыя у Гірне і Фундзядыне, каторая можа давясьці да аружнай сутычкі. Аб трывожным палажэньні ўжо падробна ведаюць і у ваенным міністэрстве і у міні-стэрстве фінансоў і у міністэрстве чужаземных спраў. Камандуючы вайскамі заамурскаго округа, гене-рал Мартыноў, тэлеграфавуў ваен-наму міністру, генералу Сухамлі-наву, аб выпадках нападзеньня хунгузоў. Генерал Мартыноў зьве-ртае увагу, што можна усяго спа-дэвацца са старань кітайцоў і просіць даць яму інструкціі, як мае паступаць.

— Прыгатаўленьне Кітаю да вайны. Пекінская тарговая палата цырку-лярам запропанавала купецкім та-варыствам адлажыць даход 1812 го-ду з торгу, капітал на вайну з Расеяй.

— Пропаганда вайны. За апошні тыдзень у многа якіх ваколіцах на бэльгійска-французкай граніцы ўстраіваліся сходкі для прапаганды (агітацыі) таго, што сьвядомы про-летарыят не павінен выступаць проці вайны эўропэйскіх дэргаў з Расеяй. На думку прамоўцоў, калі-б разбілі Расею, то гэта была-б перамога паступу над рэакцыяй. Цікава адмеціць, што акурат гэткую

думку выказаў нямецкі соціал-де-мократ Бэрнштэйн. На пытаньне супрацоўніка адной бэльгійскай га-зэты ён сказаў, што да вайны бу-дуць усе дужа прыхільны і што ён першы выскажэцца за тое, каб со-ціалісты падтрымалі у гэтым пра-віцельства.

— Трывога у Швэціі. Сярод нася-леньня вытварылося трывожнае настраеньне с тэй прычыны, што правіцельство затрымало на ваеннай службе запасных флоту.

— Варункі міру для Турцыі. Хаўру-сныя славянскіе дэержавы выма-гаюць, каб заваёваная імі земля ад Турцыі аталася у іхніх руках, а праца гэтаго хочучь, каб туркі здалі Боўгарам Адрыянопаль. Другі варунак: Турцыя траціць усе астравы на Эгейскім моры, усё роўна узаты яны ўжо Грэцыяй, ці не узаты. у тым ліку і астравы каторыя часова занялі італьянцы.

— Прыгатаўленьне Аўстрыі. Кра-коўскі карэспандэнт „Р. Сл.“ піша, што у граніцах Галічыны проці Расеі пастаўлены тры корпусы войска, папоўненыя запаснымі двух-срокоў. Блізка уся кавалерыя с сярэдзіны Аўстрыі пераведзена у Галічыну. Кругом Львова будуць ўкрэпленьня.

Аб усім па троху.

Новы закон аб ваеннай павіннасьці. 1 сьнежня увайшоў у сілу новы за-кон аб ваеннай павіннасьці. Для тых, што маюць атэсчочку да 1913 году на адбываньне ваеннай павін-насьці, гэты закон прынёс неспа-дэванную ільготу, вась якую: ад дня ўступленьня гэтаго закону у сілу да месяца аўгуста 1913 году, усе гэтыя асобы маюць права змя-ніць сваё адношэньне да адбываньня ваеннай павіннасьці: тые, каторым трэба было станавіцца па жэрабу,

могуць перэпісацца у вольнаапрэ-дзеляючыхся, а тые, што запісаліся у вольнаапрэдзеляючыхся могуць адбываць ваенную павіннасьць па жэрабу. Паасняюць гэту ільготу тым, што усе тые асобы, выбіраючы у свой час спосаб адбываньня ваеннай павіннасьці, не маглі ведаць, што выйдзе новы закон, каторы значна змяняе варункі адбываньня ваен-най павіннасьці.

Пачтовая рэформа. Паводле закону 24 студня 1900 году, перасылка грошы праз станцыі жал. дарог. а такжэ праз воласьці, пры каторых ёсьць пачтовые адзяленьня, аграні-чэна тым, што адразу больш 200 рублёў перэсылаць няможна, прытым грошы павінны быць абавязкова ўложэны у канвэрт. Апрача таго, перэсылаць такім спосабам грошы можна толькі у граніцах гасудар-ства. Гэты лад прычыняе не мала клопату Цяпер глаўнае ўпраўленьне почт і тэлеграфоў, хочучы абляг-чыць перасылку грошы пра азначэ-ныя вышэй пачтовые аддзелы, — перш за ўсё мае скасаваць закры-тыя канвэрты, а замест гэтаго паз-воліць перэсылаць грошы нераводамі. Парадак пры гэтым назначэн такі: атрыманыя на жал. дарож. станцыі, ці у воласьці грошы пакуюцца у адзін пакунак і гэты пакунак пасы-лаецца у найбліжэйшую пачтовую кантору. У пачтовай канторы грошы кладуцца у кассу, а пераводы пус-каюцца далей, куды трэба, с пасса-жырскімі і скорымі пазездамі.

Рэмельныя жаночыя школы. Мі-ністр народнай асьветы падаў у Гасуд. Думу праект закону каб па-аткрываць шмат прамысловых і рэ-мельных жаночых школ. Асьвет-ная праграма гэтых школ будзе та-кая, як у жаночых прогімназіях.

Рэдактар-Выдавец
А. Уласоу.

ЯК ТО СІЕ РОБИ

Proszę przysłać adres z (7 m. na odpow.) to przysłanemu nasz
prospekt wyjaśniający jak zarobić
50-100 rs. i więcej miesięcz
pracując u siebie w domu. Fachow. wykształt. zbyteczne
Odległ. zamieszkan. nie zawadza.
Towarzystwo THOMAS H. WHITTICK-KUNAU i K^o.
Petersburg, Newski 40/42. 311

Gwarancja zarobku 50 Rs. miesięcz.
Osoby zasługujące zaufania znajdą na
cały rok przez nas gwarantowany za-
robek, pracując u siebie w domu. Fachow.
wykształt. zbyteczne. Robotę zrobioną naby-
wamy. Prospekt na żądanie, załączając
7 k. markę.
TOWARZYSTWO MASZYN DO WIĄZANIA
THOMAS H. WHITTICK-KUNAU i K^o.
Petersburg, Newski 40/42. 311

Знаходзячыся над ведамым міністэрства торгу і промыслоў

ШЧОТАВОДНЫЕ КУРСЫ Н. І. і А. І. МОХОВЫХ

для мужчын і кабэт. Вільня, Георгіеўскі, 44.

Аткрыт прыём прашэньнеў. Пачатак навукі 1 лютаго. Плата 100 руб-лёў. Вучыць: Бугальтэры, тарговай арыфм., каррэспандэнт., каммэрція, законавед. чужыя мовы; агульн. арыфм. Праграмы безплатна. Канцэ-лярыя атчынена ад 10 да 4 гадзіны дня.

Паступіла прызнаная Учэбн. Ком.
Мін. Торг. і Промысл. кніга
Бухгалтэрыя—малодшы клас Теор. і практ. Цэна 1 р. 50 кап.

Н. МОХОВА:

Фосфоритный заводъ

Ивана Васильева

От. Спичинская, Риго-Орловск. жел. дор.

предлагаетъ

ДЛЯ УДОБРЕНИЯ ЗЕМЛИ

Фосфоритную муку изъ обож. фосфор. терм. фосф., содерж. 18—23% ф. к.
Фосфоритную муку изъ глаукон. фосфорит., содерж. 15—22% ф. к.

Прейсъ-курранты, наставления и отзывы БЕЗПЛАТНО.

Удобрение одной десятины съ провозомъ на 1000 вер. обходится 10 руб.
Повыщаютъ урожай отъ 50 до 80 пудовъ и дѣйствуетъ на 3 года.